

Niklas Bolin*, Jonas Hinnfors och
Jesper Strömbäck*****

Invandring på ledarsidorna i svensk nationell dagspress 2010–2015****

Inledning

Under de senaste åren har frågorna om invandring och integration blivit allt mer omdebatterade och allt fler svenskar anser att de är viktiga samhällsfrågor (Oscarsson & Bergström 2015). Det gäller både bland dem som har en positiv respektive negativ syn på flyktinginvandring (Bergström med flera 2015). Trots att motståndet mot att Sverige tar emot flyktingar har minskat över tid har det skett en partipolitisk polarisering (Demker 2015). Samtidigt präglades 2015 både av en rekordstor invandring och av att flyktingpolitiken sedan hösten kraftigt lades om i en mer restriktiv riktning.

---

* Niklas Bolin är fil dr i statsvetenskap, avdelningen för samhällsvetenskap, Mittuniversitetet.

** Jonas Hinnfors är professor vid statsvetenskapliga institutionen, Göteborgs universitet.

*** Jesper Strömbäck är professor vid Institutionen för journalistik, medier och kommunikation, Göteborgs universitet.

**** Författarna vill tacka Anna Ehrhart för utmärkt forskningsassistens vid genomförandet av innehållsanalysen.

Även på tidningarnas ledarsidor har debatten om invandring och integration stundom varit het, särskilt när det gäller flyktingpolitiken. Lite förenklat har debatten karaktäriserats av två läger: å ena sidan dem som har argumenterat för en liberal migrationspolitik och å andra sidan dem som har argumenterat för att det är nödvändigt med mer restriktiva regler. Medan vissa anhängare av det första lägret har menat att det andra lägret inte är något annat än ”Sverigedemokraternas budbärare” (Kjellgren 2015) och att en del ledarsidor bidrar till ”normaliseringen av den främlingsfientliga högerens retorik” (Ekström 2015) har det andra lägret anklagat dem som argumenterar för en liberal migrationspolitik för att vara naiva (Arpi 2015) eller för att ”skönmåla verkligheten” (Boström 2015).

Även om det finns mycket som tyder på att det har skett en förändring och polarisering kring hur svenska ledarsidor argumenterar kring invandrings- och integrationsfrågor har detta inte undersökts systematiskt. Det finns därför flera skäl till att närmare studera invandrings- och integrationsfrågor på de svenska ledarsidorna. För det första är ledarsidornas politiska roll generellt ett underutforskat område (Nord 2001). För det andra har digitaliseringen gjort att ledarsidorna har fått en större spridning. Till den bilden hör att opinionsmaterial tillhör det mest delade på sociala medier (Wadbring & Ödmark 2014: 41). För det tredje finns det goda skäl att anta att ledarsidorna påverkar den politiska debatten. För det fjärde finns det skäl att kartlägga om det de facto har skett någon för-

ändring av hur svenska ledarsidor skriver om integration och invandring och vilka skillnader som finns mellan olika tidningar.

Mot den bakgrunden syftar detta kapitel till att närmare studera hur ledarsidorna på de fyra största svenska dagstidningarna under de senaste åren har skrivit om invandring och integration. I centrum för analysen står tre frågor: (1) i vilken omfattning skriver svenska ledarsidor om invandring och integration? (2) vilka partier diskuteras på ledarsidorna i samband med invandring och integration? (3) hur gestaltar svenska ledarsidor invandring och integration – positivt, negativt eller neutralt?

I detta kapitel studeras samtliga ledarartiklar i de fyra rikstäckande dagstidningarna, Aftonbladet (obunden socialdemokratisk), Dagens Nyheter (oberoende liberal), Expressen (obunden liberal) och Svenska Dagbladet (obunden moderat), under perioden från 2010 till halvårsskiftet 2015. Urvalet gör det möjligt att studera såväl morgontidningar (DN och SvD) som mer traditionella tabloider (Aftonbladet och Expressen). Tidningarna representerar också olika politisk inriktning. Även om tidningarna numera är fristående från de politiska partierna är det intressant att undersöka om det finns en överensstämmelse mellan respektive tidnings ledare och det parti vars ideologiska grund de delar. Socialdemokraterna och Moderaterna har traditionellt sett varit de partier som företrätt en något mer restriktiv invandringspolitik (Widfeldt 2015; jämför Hinnfors med flera 2012) medan riksdagens

övriga partier, bortsett från Sverigedemokraterna (SD), har stått för en öppnare hållning. Givet ett sådant grundantagande kan det förväntas att Aftonbladets och SvD:s ledarredaktioner uppvisar en mer invandringskritisk inställning än de liberala tidningarna DN och Expressen.

Samtidigt vet vi från opinionsdata att det finns en viss skillnad mellan väljare till vänster och till höger angående synen på invandring, åtminstone när det gäller invandring av flyktingar. Väljare till höger är mer benägna än väljare till vänster att instämna i att det är bra att ta emot färre flyktingar (Demker 2015). Givet denna ideologiska laddning kan det förväntas att SvD:s ledare uppvisar en mer invandringskritisk inställning än de liberala tidningarna DN och Expressen som i sin tur kan förväntas uppvisa en mer kritisk inställning än Aftonbladet. Dessutom har de senaste årens migrationsöverenskommelser (fram till sommaren 2015) gått i öppnare riktning och det har funnits en bred politisk uppslutning bakom en liberal invandringspolitik (Bolin med flera 2014). Därför kan det förväntas att samtliga ledarredaktioner uppvisar en övervikt av artiklar med en positiv inställning till invandring.

Som ledarartiklar avses alla sådana artiklar där ledarredaktionen står som avsändare. Detta inbegriper således huvudledare (ofta osignerade), signerade underledare samt så kallade ledarstick (Nord 2001: 53). Vi har analyserat samtliga ledarartiklar som behandlar invandring och/eller integration. Artiklarna har

identifierats med hjälp av Retriever Research. Totalt handlar det om 1000 artiklar.¹

I vilken omfattning skriver ledarsidor om invandring och integration?

Den första forskningsfrågan handlar om i vilken omfattning som ledarsidorna under de senaste åren har skrivit om invandring och integration. Frågan tar sin utgångspunkt i teorin om mediernas dagordningsfunktion, enligt vilken medierna kan utöva inflytande över vilka samhällsfrågor som medborgarna – eller andra grupper – anser är viktiga (McCombs 2014; Strömbäck 2014). Genom att uppmärksamma vissa frågor mycket och andra lite eller inte alls sänder medierna signaler om vilka frågor som är viktiga, och det kan påverka medborgarnas bedömningar av vilka frågor som är viktiga. Det finns också studier som visar att det finns samband mellan hur mycket medierna rapporterar om invandring och människors attityder (Boomgaarden & Vliegenthart 2007, 2009; Kokkonen 2013). Det är därför relevant att undersöka hur

---

¹⁾ Samtliga artiklar som innehåller orden invandr* eller integrat* har analyserats. De artiklar som innehåller dessa ord utan att i någon väsentlig grad handla om invandring eller integration har exkluderats. Det kan till exempel handla om artiklar där orden används i annan betydelse så som ”europeisk integration” eller då begreppen används i förbigående som ett av många exempel på politikområden. I kapitlet jämför vi i huvudsak antalet artiklar över tid och skillnader mellan tidningarna även om det totala antalet ledarartiklar skiljer sig något åt mellan tidningarna. Alternativet att jämföra andelen av samtliga ledarartiklar som berör invandring har av praktiska skäl valts bort då Retriever Research inte gör det möjligt att få fullständiga uppgifter om det totala antalet ledarartiklar i de olika tidningarna under hela den studerade perioden.

mycket ledarsidorna har skrivit om invandring och integration.

Tabell 1 redovisar hur de analyserade ledarartiklarna fördelar sig mellan invandring och integration, såväl över tid som mellan de fyra olika tidningarnas ledarsidor. En första sak som kan noteras är att mängden artiklar om invandring och integration tenderar att öka något över tid. Antalet artiklar var fler under 2014 och 2015 än under de tidigare åren i mätserien. Om man bryter ner siffrorna på månadsbasis (ej i tabellen) framkommer att ett trendbrott sker i mitten av 2014. Det sista året i mätserien, juli 2014 till och med juni 2015, publicerades 278 ledarartiklar som rör invandring och integration. Det kan jämföras med motsvarande antal för åren 2010–2013 som varierar från 144 till 175.

Även om invandring och integration ofta tenderar att ses som en samlad fråga i svensk politisk debatt är de i realiteten två skilda politikområden. En viss typ av invandringspolitik är inte nödvändigtvis avgörande för vilken typ av integrationspolitik som förespråkas. Således behöver inte en liberal invandringspolitik innebära att man samtidigt förespråkar en liberal integrationspolitik eller vice versa (Hinnfors med flera 2012: 585). Av detta skäl har vi också valt att undersöka förekomsten av de respektive politikområdena var för sig. Av tabell 1 framgår dock att de två områdena har getts ungefär lika mycket utrymme i ledarartiklarna. Värt att notera är dock att andelen artiklar som handlar om både invandring och integration ökar under 2014 och 2015.

Av tabell 1 framkommer också att det finns skillnader mellan de fyra tidningarna. DN är den tidning som har flest ledarartiklar som berör invandring och integration. Totalt sett har DN ungefär dubbelt så många artiklar som Aftonbladet, medan Expressen och SvD ligger däremellan. Här är det viktigt att poängtera att DN totalt sett har något fler antal ledare och att det därför är rimligt att iaktta viss försiktighet i denna jämförelse mellan tidningarna (se fotnot 1).

Tabell 1: Förekomsten av ledarartiklar fördelat på invandring och/eller integration, per år respektive tidning (antal och procent).

	Artikelns huvudsakliga fokus			Totalt
	Invandring	Integration	Kombination	
2010	66 (39%)	68 (41%)	34 (20%)	168 (100%)
2011	59 (41%)	65 (45%)	20 (14%)	144 (100%)
2012	57 (33%)	78 (45%)	40 (23%)	175 (100%)
2013	59 (34%)	81 (47%)	33 (19%)	173 (100%)
2014	72 (34%)	64 (30%)	75 (36%)	211 (100%)
2015 (– juni)	25 (19%)	55 (43%)	49 (38%)	129 (100%)
Aftonbladet	82 (48%)	43 (25%)	46 (27%)	171 (100%)
DN	135 (40%)	124 (37%)	78 (23%)	337 (100%)
Expressen	80 (30%)	133 (50%)	54 (20%)	267 (100%)
SvD	41 (18%)	111 (49%)	73 (32%)	225 (100%)
Totalt	338 (34%)	411 (41%)	251 (25%)	1000 (100%)

Kommentar: I varje cell rapporteras antal artiklar respektive radandel inom parentes. Notera att det andelarna på grund av avrundning inte alltid summerar till 100 även om detta rapporteras i totalen.

Med detta i åtanke kan man dock konstatera att de tidsmässiga trender som presenteras i tabell 2 visar på relativt tydliga och intressanta förändringar. Särskilt intressant att notera är att SvD går från att vara den ledarredaktion som mest sällan berör invandring och integration 2010–2012 till att skriva mest under 2014–2015. Faktum är att om SvD exkluderas från analysen så är det endast under 2015 som en uppgång kan noteras i det totala antalet artiklar. Under 2015 betonar även Expressens ledare oftare invandring och integration än vad DN gör.

Tabell 2: Förekomsten av ledarartiklar som berör ämnena invandring eller integration 2010–2015, per tidning

	Tidning			
	Aftonbladet	DN	Expressen	SvD
2010	32 (19%)	51 (30%)	55 (33%)	30 (18%)
2011	32 (22%)	59 (41%)	36 (25%)	17 (12%)
2012	45 (26%)	63 (36%)	46 (26%)	21 (12%)
2013	27 (16%)	65 (38%)	47 (27%)	34 (20%)
2014	20 (9%)	68 (32%)	45 (21%)	78 (37%)
2015 (– juni)	15 (12%)	31 (24%)	38 (29%)	45 (35%)
Totalt	171 (17%)	337 (34%)	267 (27%)	225 (23%)

Kommentar: I varje cell rapporteras antal artiklar respektive radandel inom parentes. Notera att andelarna p g a avrundning inte alltid summerar till 100.

Vilka partier diskuteras på ledarsidorna i samband med invandring och integration?

Medierna påverkar opinionsbildningen och opinionen inte bara genom vilka frågor de tar upp, *vad* mediernas innehåll handlar om, utan också genom *hur* olika aktörer, frågor och processer gestaltas i och av

medierna. Central i det sammanhanget är gestaltningsteorin. Den lyfter fram dels att mediernas innehåll bör ses som gestaltningar och (re)konstruktioner av det som mediernas innehåll handlar om snarare än som spegelbilder av verkligheten, dels att de sätt på vilka medierna gestaltar olika aktörer, frågor eller processer påverkar hur människor uppfattar dessa (D'Angelo & Kuypers 2010; Entman 1993). Gestaltningseffekter kan uppstå utifrån såväl vilka ord, vinklingar och fakta som används som utifrån vilka aktörer som kopplas samman med olika frågor. Det finns också en rad studier som visar att medierna kan ha betydande gestaltningseffekter (för svensk forskning, se Strömbäck 2014; Shehata 2015; Shehata & Strömbäck 2013).

Det finns också flera studier som visar att mediernas gestaltningar påverkar medborgarnas syn på invandring (Schemer 2012; Schlueter & Davidov 2013). Då ledarsidor inte har något uttalat mål att skildra verkligheten objektivt utan syftar till att bilda och driva opinion framstår det som särskilt intressant att studera om skillnader går att identifiera såväl över tid som mellan olika ledarredaktioner. I det följande tittar vi på två aspekter av hur ledarsidorna gestaltar invandring. För det första analyseras hur invandring och integration kopplas till de politiska partierna och för det andra undersöks i vilken mån gestaltningen av invandring och integration varit positiv, negativ eller neutral.

I en internationell jämförelse beskrivs ofta svensk invandringspolitik som öppen och samtliga partier, bortsett från SD, har varit måna om att framställa sig

som förespråkare för en generös invandringspolitik (Widfeldt 2015). Även om det finns skillnader mellan partierna finns en utbredd uppfattning att partiernas invandringspolitik över tid har konvergerat (Loxbo 2014). När den borgerliga regeringen slöt en överenskommelse om en liberalisering av migrationspolitiken med Miljöpartiet 2011 torde denna bild ha förstärkts ytterligare (Bolin med flera 2014: 329).

I takt med att invandring och integration politiseras finns det dock anledning att förvänta sig att skillnader synliggörs. Den andra forskningsfrågan handlar därför om vilka partier som diskuteras på ledarsidorna i samband med att de skriver om invandring och integration. I tabell 3 presenterar vi således information om vilken politisk konstellation som dominerar i artiklarna. Resultaten visar att i 70 procent av artiklarna går det inte att fastställa en specifik partikonstellation som dominerande. Denna nivå är ganska jämn över hela mätperioden. Däremot finns en viss variation över tid när det gäller de resterande artiklarna. Fram till och med 2014 är SD det parti som tydligt dominerar. Detta är i linje med många opinionsmätningar som visar att partiet under dessa år varit bland de partier som ”äger” frågan (se t ex Novus 2014). Under 2015 är dock den borgerliga sidan mest förekommande. Genomgående är samtidigt det rödgröna blocket det block som i minst utsträckning dominerar ledarartiklar om invandring och integration. Detta gäller före såväl som efter regeringstillträdet hösten 2014.

När vi studerar skillnaderna mellan tidningarna sticker åter SvD ut. Till skillnad från övriga tre ledarsidor är det de borgerliga partierna och inte SD som

dominerar i SvD. Totalt är borgerligt dominerade artiklar tre gånger så vanliga som artiklar där SD dominerar. Detta kan jämföras med övriga tre tidningar där andelen SD-dominerade artiklar är ungefär dubbelt så stor som andelen borgerligt dominerade. Det rödgröna blocket är minst framträdande i de liberala tidningarna DN och Expressen, men även i den socialdemokratiska Aftonbladet, medan SvD totalt har något fler artiklar där de rödgröna dominerar än där SD dominerar.

Tabell 3: Vilket politiskt block dominerar i ledarartiklar, per år respektive tidning (antal och procent).

	Dominerande block/parti			
	Rödgröna	Borgerliga	SD	Inget dominerande block/parti
2010	7 (4%)	9 (5%)	36 (21%)	116 (69%)
2011	8 (6%)	14 (10%)	23 (16%)	99 (69%)
2012	3 (2%)	10 (6%)	24 (14%)	138 (79%)
2013	6 (3%)	14 (8%)	18 (10%)	135 (78%)
2014	15 (7%)	27 (13%)	36 (17%)	133 (63%)
2015 (– juni)	7 (5%)	22 (17%)	10 (8%)	90 (70%)
Aftonbladet	13 (8%)	16 (9%)	33 (19%)	109 (64%)
DN	11 (3%)	29 (9%)	61 (18%)	236 (70%)
Expressen	9 (3%)	18 (7%)	43 (16%)	197 (74%)
SvD	13 (6%)	33 (15%)	10 (4%)	169 (75%)
Totalt	46 (5%)	96 (10%)	147 (15%)	711 (71%)

Kommentar: I varje cell rapporteras antal artiklar respektive radandel inom parentes. Notera att andelarna på grund av avrundning inte alltid summerar till 100.

Positivt, negativt eller neutralt – ledarsidornas gestaltningar av invandring

Den tredje forskningsfrågan knyter också an till gestaltningsteorin och handlar om hur ledarsidorna under perioden 2010–2015 gestaltade invandring och integration i termer av positiva, neutrala eller negativa gestaltningar. Den frågan är intressant inte minst med tanke på diskussionen om huruvida de svenska medierna – i det här fallet ledarsidorna – har ägnat sig åt att ge en överdrivet negativ eller positiv bild av invandringen till och integrationen i Sverige.

Resultaten redovisas i tabell 4. En första notering som kan göras är att svenska rikstäckande tidningar på ledarsidorna på intet sätt har framhållit invandringens positiva sidor under perioden 2010–2015. Överlag är det väldigt få ledarartiklar som förmedlar en positiv gestaltning av invandring och integration, även om det finns åtskilligt med forskning som visar att invandring bidrar positivt till Sverige (för en översikt, se Strömbäck 2016). En betydligt större andel artiklar skjuter in sig på invandringens negativa sidor och problem förknippade med invandring och integration. Det gäller samtliga år. Mot bakgrund av de påståenden som ibland framförs kring mediernas ovilja att rapportera problematiska aspekter kopplade till invandring och integration framstår detta som ett något oväntat resultat.

En andra iakttagelse är att en majoritet av samtliga ledarartiklar kan klassificeras som balanserade eller neutrala (Tabell 4). Sett över hela perioden är det nästan fyra av fem artiklar där det inte går att identifiera en tydlig negativ eller positiv tendens. Andelen sjunker

något under första halvåret 2015 till 65 procent. En tredje notering handlar om att det går att se ett trendskifte som tar sin början under slutet av 2014 och fortsätter under första halvåret 2015. Under denna tidsperiod har ungefär en tredjedel av samtliga ledarartiklar om invandring och integration en negativ gestaltning, vilket är betydligt mer än under tidigare år.

Sammantaget kan alltså trenden sammanfattas som att invandring och integration i huvudsak gestaltas på ett neutralt sätt men att de negativa gestaltningarna tydligt dominerar över de positiva gestaltningarna och att de negativa gestaltningarna ökar under det senaste året.

Tabell 4: Övergripande gestaltning av invandring ledarartiklar 2010–2015, per år respektive tidning (procent och antal).

	Övergripande gestaltning		
	Dominerande negativ	Balanserad/neutral	Dominerande positiv
2010	27 (16%)	130 (77%)	11 (7%)
2011	20 (14%)	118 (82%)	6 (4%)
2012	16 (9%)	158 (90%)	1 (1%)
2013	30 (17%)	137 (79%)	6 (3%)
2014	38 (18%)	166 (79%)	7 (3%)
2015 (– juni)	43 (33%)	84 (65%)	2 (2%)
Aftonbladet	5 (3%)	161 (94%)	5 (3%)
DN	51 (15%)	272 (81%)	14 (4%)
Expressen	50 (19%)	210 (79%)	7 (3%)
SvD	68 (30%)	150 (67%)	7 (3%)
Totalt	174 (17%)	793 (79%)	33 (3%)

Kommentar: I varje cell rapporteras antal artiklar respektive andel inom parentes. Notera att andelarna på g a avrundning inte alltid summerar till 100.

Skillnaderna mellan de olika tidningarna är samtidigt också värda att notera. Sett över hela perioden är SvD den ledarredaktion som skriver klart mest negativt om invandring och integration. Medan 30 procent av SvD:s artiklar har en dominerande negativ gestaltning är motsvarande siffra för Aftonbladet endast 3 procent. DN och Expressen placerar sig däremellan. Om siffrorna bryts ner på årsbasis (ej i tabellen) framkommer att andelen negativt gestaltade artiklar ökar kraftigt 2015 för såväl Expressen till 50 procent som för SvD till 42 procent medan DN (10 procent), bortsett från 2010, har en lägre andel negativt gestaltande artiklar än tidigare år. Viktigt att notera är dock att SvD, bortsett från 2015, har störst andel negativt gestaltande artiklar varje år under mätperioden. Den totala ökningen av andelen negativa artiklar kan därför förklaras av såväl en ökad andel negativa artiklar i SvD, och i mindre utsträckning Expressen, som den ökade mängden artiklar om invandring och integration i SvD. Inom den övergripande slutsatsen att samtliga tidningar oavsett ideologisk orientering nästan helt saknar artiklar som gestaltar invandring positivt slår alltså tidningarnas ideologiska vänster-högerförankring igenom när det gäller andelen artiklar som gestaltar invandring i negativa termer.

Slutsatser och diskussion

Invandring och integration har fått ökad betydelse. Det gäller framförallt invandringen av asylsökande, trots att den typen av invandring de flesta år är mindre vanlig än exempelvis anhöriginvandring och ar-

betskraftsinvandring (Strömbäck 2016). Med den kraftigt ökade asylinvandringen under 2015 har frågorna fått en ännu mer framskjuten position i den allmänna debatten. I denna debatt har ledarsidorna för dagstidningarna intagit en central roll. I denna studie har vi därför undersökt på vilket sätt som ledarredaktionerna på de fyra största svenska dagstidningarna skrivit om invandring och integration.

Av resultaten kan flera slutsatser dras. För det första finns det ingenting som stöder tankefiguren att svenska medier inte rapporterar om invandring och integration. Under hela tidsperioden har dessa frågor varit högst närvarande på ledarsidornas dagordningar. För det andra har frågorna kring invandring och integration getts ökat utrymme över tid. För det tredje finns det en stor variation mellan tidningarna när det gäller hur mycket de skriver om invandring och integration. Särskilt tydligt är att SvD har gått från att vara den tidning som skrivit minst om frågorna till att under 2014 och 2015 vara den mest aktiva ledarredaktionen. För det fjärde finns det ingenting som tyder på att svenska ledarsidor skulle ge en överdrivet positiv bild av invandringen till och integrationen i Sverige. Även om de balanserade och neutrala artiklarna har varit i majoritet under hela tidsperioden är det tydligt att artiklar som gestaltar invandring och integration i negativa termer under samtliga år har dominerat över artiklar som gestaltar invandring och integration i positiva termer. För det femte finns det betydande skillnader mellan tidningarna, där SvD och under senare år Expressen är de tidningar som i störst utsträckning gestaltar invandring och integration i ne-

gativa termer medan motsatsen gäller för Aftonbladet. För det sjätte är det noterbart att SD är det parti som framförallt har dominerat i artiklarna om invandring och integration, ett mönster som bryts först under 2015. Den enda tidning som avviker från mönstret är SvD, där det borgerliga blocket har dominerat.

När vi relaterar utfallet till de förväntningar som ställdes upp inledningsvis framträder tydliga mönster. SvD:s ledarredaktion är under den senare delen av den undersökta perioden såväl den mest aktiva som mest negativa ledarredaktionen när det gäller invandrings- och integrationsfrågorna. Aftonbladet framstår som SvD:s motsats i detta avseende. Tidningen skriver såväl minst mängdmässigt som minst negativt om invandring och integration. Vad som framträder är således att ledarredaktionerna tenderar att inordna sig i ett mönster som påminner om partiernas positioner på den traditionella vänster-högerskalan, det vill säga med Aftonbladet och SvD på vardera kanten och med DN och Expressen i en mittenposition. Däremot avviker tidningarnas hållning till viss del från den praktik som under många år utvecklades där Moderaterna och Socialdemokraterna båda stod bakom en något striktare politik än övriga etablerade partier. Snarare påminner ledarsidornas hållning i invandringsfrågan om det vänster-högerorienterade opinionsmönster vi finner i väljarkåren. När det gäller gestaltningarna är skillnaden mellan de liberala DN och Expressen samtidigt påtaglig under senare år, där Expressen över tid har intagit en allt mer kritisk hållning.

Avslutningsvis är det intressant att de förändringar som kunnat noteras i flera av de politiska partiernas

positioner hösten 2015 alltså föregåtts av en kombination av negativ och neutral gestaltning på ledarsidorna. Andelen positiva gestaltningar har varit närapå försumbar. Att ledarredaktionernas engagemang har påverkat såväl den allmänna opinionen som de politiska partierna skulle därför kunna tjäna som en arbetshypotes för vidare studier. Intressant vore också att följa upp studien och undersöka hur ledarsidorna rapporterade om invandring och integration under den på flera sätt exceptionella hösten 2015.

Referenser

- Arpi, Ivar (2015) 'Politisk naivitet räcker inte', *Svenska Dagbladet* 2015-11-19.
- Bergström, Annika, Johansson, Bengt, Oscarsson, Henrik & Oskarson, Maria (2015) 'Fragment', i antologin *Fragment*, redigerad av Annika Bergström, Bengt Johansson, Henrik Oscarsson & Maria Oskarson. Göteborg: SOM-institutet.
- Bolin, Niklas, Lidén, Gustav & Nyhlén, Jon (2014) 'Do Anti-immigration Parties Matter? The Case of the Sweden Democrats and Local Refugee Policy', *Scandinavian Political Studies*, 37(3): 323–343.
- Boomgaarden, Hajo G., & Vliegenhart, Rens (2007) 'Explaining the rise of anti-immigrant parties: The role of news media content', *Electoral Studies* 26(2): 404–417.
- Boomgaarden, Hajo G., & Vliegenhart, Rens (2009) 'How news content influences anti-immigration attitudes: Germany 1993–2005', *European Journal of Political Research*, 48(4): 516–542.

- Boström, Håkan (2015) 'Sluta vilseleda om invandringen', *Göteborgs-Posten* 2015-07-07.
- D'Angelo, Paul & Kuypers, Jim A. (2010) *Doing News Framing Analysis: Empirical and Theoretical Perspectives*. New York: Routledge.
- Demker, Marie (2015) 'Mobilisering kring migration förändrar det svenska partisystemet', i antologin *Fragment*, redigerad av Annika Bergström, Bengt Johansson, Henrik Oscarsson & Maria Oskarson. Göteborg: SOM-institutet.
- Ekström, Andreas (2015) 'En högersväng att prata om', *Journalisten* 2015-07-20.
- Entman, Robert M. (1993) 'Framing: Towards Clarification of a Fractured Paradigm', *Journal of Communication* 43(4): 51–58.
- Hinnfors, Jonas, Spehar, Andrea & Bucken-Knapp, Gregg (2012) 'The missing factor: why social democracy can lead to restrictive immigration policy', *Journal of European Public Policy*, 19(4): 585–603.
- Kjellgren, Torsten (2015) *Sverigedemokraternas budbärare. Borgerliga ledarsidors stegrande anpassning till Sverigedemokraterna sedan valet 2014*. Rapport 6. Stockholm: Tankesmedjan Tiden.
- Kokkonen, Andrej (2013) 'Påverkar media våra attityder till invandring och invandrare?', <https://politologerna.wordpress.com/2013/01/26/paverkar-media-invandringsopinionen/>, hämtad 2016-03-31.
- McCombs, Maxwell (2014) *Setting the Agenda. The Mass Media and Public Opinion*. Andra upplagan. Cambridge: Polity Press.

- Nord, Lars (2001) *Vår tids ledare. En studie av den svenska dagspressens politiska opinionsbildning*. Stockholm: Carlssons.
- Novus (2014) 'Novus partiernas bästa fråga, juni 2014', http://novus.se/media/32581/novus_partiernas_b_sta_fr_ga_juni_2014.pdf, hämtad 2016-04-13.
- Oscarsson, Henrik & Bergström, Annika (2015) *Svenska trender 1986–2014*. Göteborg: SOM-institutet.
- Schemer, Christian (2012) 'The influence of news media on stereotypic attitudes toward immigrants in a political campaign', *Journal of Communication*, 62(5): 739–757.
- Schlueter, Elmar & Davidov, Eldad (2011) 'Contextual sources of perceived group threat: negative immigration-related news reports, immigrant group size and their interaction, Spain 1996–2007', *European Sociological Review*, 29(2): 179–191.
- Shehata, Adam (2015) 'Journalistikens dagordningar och gestaltningar', i antologin *Handbok i journalistikforskning*, redigerad av Michael Karlsson & Jesper Strömbäck. Lund: Studentlitteratur.
- Shehata, Adam & Strömbäck, Jesper (2013) 'Medieeffekter under svenska valrörelser', i antologin *Kampen om opinionen. Politisk kommunikation under svenska valrörelser*, redigerad av Jesper Strömbäck & Lars Nord. Stockholm: SNS Förlag.
- Strömbäck, Jesper (2014) *Makt, medier och samhälle. En introduktion till politisk kommunikation*. Lund: Studentlitteratur.

- Strömbäck, Jesper (2016) *Utan invandring stannar Sverige*. Stockholm: Volante.
- Wadbring, Ingela & Ödmark, Sara (2014) *Delad glädje är dubbel glädje? En studie om nyhetsdelning i sociala medier*. Rapport 20. Sundsvall: Demokratiinstitutet.
- Widfeldt, Anders (2015) 'Tensions beneath the surface – The Swedish mainstream parties and the immigration issue', *Acta Politica*, 50(4): 399–416.